

Stech-
flechte!

7.
8
9.
10
11
12.
13.
14
15
16
17.
18.
19
20

1 Weismanni f. Christ. Erbsh. f. iusta rationes
collectionis Canonice Scripturarum
Sacrarum, contra modernas quasdam
objectiones vindicatio, Tubingae
1737.

2 Specimen Magni Nichilii in rebus
vestri religionis, Tubingae 1739.

3 Diff. de veritate divina, fuerit
sicut expulsa, tamen usque recurrit
Tubingae 1740.

4 Varia Sacra, Tubingae 1738.

5 Renovata exceptioes contra
divinam institutionem Baptismi et
3. Ceneri Tubingae 1736.

Responsiones Speciales ad Georgii
Bulli objectiones de justificatione
fidei, Tubingae 1733.

7. 26

Q. D. B. V.

MEDITATIO THEOLOGICA

DE

RELIQVIIS
IMAGINIS
DIVINAE

QVAM

PRAESIDE

DN. GOTTL. WERNSDORFIO,

S.S. THEOL. D. ET PROF. P. TEMPLI OO. SS. PRAE-
POSITO, ALVMNORVM SAXO-ELECTORAL. EPHORO
AC COLLEGII SVI h. t. DECANO

PATRONO AC PRAECEPTORE SUO
OMNI OBSERVANTIA AETATEM PROSEQVENDO

AD D. MENS. APRIL. A. R. S. cl^o l^o cc x.

IN ACROATERIO MAJORI
PVBLICE DEFENDET

CHRISTIANVS NICOLAVS MARCI
SVNDENSIS.

VITTEMBERGAE

RECUSA TYPIS GODOFREDI GAEBERDTI. 1728.

MEDITATIO THEOLOGICA

RELIQVIVS
IMAGINIS
DIVINAE

QVAM

BRANSLIDE

DINGOTTI WERNDORF

IN THEO. D. THEO. P. HALL O. S. PAUL.

IN THEO. D. THEO. P. HALL O. S. PAUL.

IN THEO. D. THEO. P. HALL O. S. PAUL.

IN THEO. D. THEO. P. HALL O. S. PAUL.

Θ. Β!

§. I.

Quod in vasta aquarum irruptione fieri cernimus, ut alius alios observet gurgites, unde Cataclysmus exortus sit; illud vero, si unquam, nostra sane, inquam sapientissimum Numen nos reservavit, temporum acerbitate, sibi datum esse haut quidem ex vano judicant doctrinae purioris Vindices, dum diligentissima sciscitatione, *πεύρα*, quae vocantur, Turbonum Ecclesiae *ψεύδη* explorantes, diversos quisque fontes designare allaborat, unde haec vel illa usque adeo foeda errorum eluvies profluxerit, atque in coetum credentium sese diffuderit. Neminem igitur fore putaverim, qui vel nostris, infirmis illis quidem, conatibus tamen, succenseat, eo collineantibus, qui, optima haec Doctorum in permettendo felicius amplissimo Theologiae aequore, tanquam illustres quidam Phari nobis praeluentium instituta, in exemplum sumpta, qualicumque saltem similitudine exprimere studeamus; adeoque illud Thema, sacri speciminis loco, ponderandum suscipiamus, in cuius solidiori cognitione non solum omnibus Theologiae consecratis, ingenii ac industriae vires intendendas esse, B. Dn. D. Seb. Schmidt in consummatissimo suo de imagine divina Tractatu p. 3. censet;

A 2

cenfet: verum, ex cujus superficialia noticia, immane quantum, labefactata esse, & hodiernum labefactari, sacrae doctrinae capita, compertum, proh! fatis habemus. Ut enim tacitus, hac vice, omittam praeposteros Lombardi sectatores, qui ex sinistra intellecta imaginis divinae natura, gravissimos sparserunt de peccato, libero arbitrio ac renovatione, errores; hodiernorum duntaxat Fanaticorum placita penitius inspiciamus, & apparebit oppido, vanissimam istorum de lumine & verbo interno; de scintilla divina post lapsum in hominibus residua; de essentiali, quod inde a tenera aetate in nobis existat, divino penetrante lumine; de coelesti tinctura, de puncto saliente, aliisque, *τερατολογίαν*, non, nisi perperam praetatis imaginis divinae rudibus, tanquam basi cuidam inniti, ac nescio quos inde sibi colores, quaerere. Hoc igitur Fanatici Spiritus *μορμολύκειον*, quod instar sponsae, efflicim deamat ac quasi ambit, agedum, attentiori mente per seculum Scripturae veracissimum, in omnem partem, contueamur! ut eo luculentius patefcat, meram umbram esse, quam pro Junone homines isti amplectuntur. Quod tamen, antequam aggredimur, Lect. Benev. latere nolumus, tantum abesse ab observantia nostra, qua omnem Orthodoxorum coronam prosequimur, ut communi ipsorum consensui, residuis post lapsum imaginis divinae reliquiis, subscribenti, nostra haec meletemata ex *προπτεία* quadam obvertere, constituerimus; ut potius, investigata sedulo ipsorum mente, exploratum habeamus, *ἀκούρας* saltim illos locutos fuisse, in summa rei autem, quam optime sibi ad unum omnes constare, prorsusque a stolidis Fanaticorum somniis abhorrere. Quid enim? Nihil sane nisi ipsa hominibus *ἔμφυτα* principia, vulgo sic dicta imaginis divinae rudera ab illis intelligi, scripta restantur. Nobis proinde accuratior saltim *τροπὸν πειδείας* in ponderoso hoc dogmate sectandus videretur, hoc quidem magis, quo certius est, posse commenta ista, supra a nobis recensita, omnium commodissime hac ratione dissipari. Quod ut *ἐν ἰδέσει* fiat, tractationem ipsam in duas partes discitemus,

scemus, in quarum prima, de biblica Imaginis divinæ descriptione; in altera, de omnimoda ejusdem per lapsum amissione atque jactura, sumus acturi.

§. II.

Ad primum momentum quod attinet, non multi erimus in enumerandis variis Veterum, v. c. *Judeorum*, *Originianorum*, *Patrum*, *Anthropomorphitarum*, *Pontificiorum*, *Calvinianorum*, *Socinianorum*, *Flacianorum*, *Arminianorum*, *Peyrerii*, *aliorumque* de Imagine divina erroneis sententiis: Cumulatas illas invenire licet apud celeberrimam illam Theologorum Trigam, Dn. D. Jo. Gerhardum, in *Locis Theol. L. de Im. div. §. 24. seqq.* Dn. D. Jo. Balth. Meisnerum, in *Anthropologia, Disp. I. & II.* & Dn. D. Seb. Schmidt. in *Tr. de Im. div. P. II. C. IV.* Sed, nec refellendis *νεολογίας Quackeorum*, *Helmontii ac Pietistarum*, brevitati litantes, immorabimur: dum illi, interprete Antesignano Barclajo, in *Thesibus Theologicis*, insignem quandam felicitatem quoad ea, quæ ad externum hominem spectant, per Imaginem divinam intellectam volunt; iste in animæ spirituali substantia eam reperisse, sibi falso persuadet, Hi denique in vita, & spirituali, & animali, in fruitione & possessione attributorum DEI, imo in Christo ipso, ac nescio qua tandem luce, ac unctione Cimelii hujus naturam collocant, vid. D. Breithaupti *Theses Credendorum Loc. de Im. div. passim*, & D. Zieroldi *Synopsis*, quam temere vocat, *veritatis divinæ*, *Artic. XII. p. 259.* Horum namque *Φλαγείας* pariter dignis modis retulisse, partim B. D. Bayerum in *Collatione doctrine Quackeorum*, partim B. Holtzhausenium, & Anton. Reiserum in *Anti-Barclajo*, partim Dn. D. Jægerum in *Examine novæ Theologiae Poireti p. 21.* partim Dn. D. Joh. Andreæ Schmidt, in *Disp. cui Tit. Errantes Helmonti Ignes in Loc. de im. DEI*, partim Dn. Bücherum in *Pietista δισυβόλω C. I. Tb. V.* partim denique Dn. D. de Mascov, & L. Rumpeum, in *Academia Gryphica peculiaribus Disputationibus*, quis est, quem prætereat? Hoc saltim obelisco notandum duximus, graviter falli non neminem, cuius celeberrimo nomini consilio parcimus, dum polli-

pollicem Poireto premetis in collegio suo Biblico MScto ad
 Locum Gen. I, 27. asserere nullus dubitat: *fundamentum ima-
 ginis divinæ constituisse proxime in unione hominis cum DEO, ex
 qua summus amor DEI, egregia sapientia ac sanctitas orta sit,*
 quæ gratis sane, atque *ἀρετὴ γὰρ ὄντος* affirmantur. Nonne enim
 Adamus, in imagine divina jam constitutus, unionis ac
 communionis cum Creatore demum factus est particeps?
 Nonne, ut post lapsum justitiæ imputatæ consequens Unio
 atque communio cum DEO existit, *1. Cor. I, 9. 1. Job. III, 3;*
 ita pariter in statu integritatis consequens fuit justitiæ in-
 herentis *per Sanctitatem*? Si enim homo cum DEO *circa*
imaginem divinam unitus fuit, aut fuit unione essentiali,
 aut personali, aut fidei? At enim non hac, quando
 fidei in Paradiso antea ipsum non fuit locus; non ista, quia
 sic unam DEUS ac homo constituisset Personam; sed nec
 illa, quia homo eandem cum DEO essentiam communem
 habere non potuit, prout Ipse Vir celeberrimus errorem
 hunc l. c. in Manichæis atque Flacianis damnat; Ergo
 nulla omnino. Qui itaque unio cum DEO fundamentum
 Imaginis divinæ audire potest?

§. III.

Nos igitur, non nisi ipsum Scripturæ S. in hoc arduo
 fidei capite, ductum inoffenso sequemur pede, id quod
 etiam Phœnix ille Theologorum, D. Jo. Gerhardus in *Lo-
 cis Theol. L. de Im. div. §. 27.* sedulo faciendum inculcat, pro-
 be gnari, in quam certissima errorum præcipitia *sensus,*
 qui aliquibus *Ecclesiasticus* appellatur, & per quam omnia
 illa, in quibus homo quædam *deæ* exprimit, ad imaginem
 divinam referuntur, deduxerit. Hoc enim admisso, parum
 obstabit, quo minus ipsis bestiis, aliqua saltem imaginis di-
 vinæ pars concedi debeat, utpote quas inter, & DEUM,
 pariter aliquam dari similitudinem, vel inde patet, quod
 ipse DEUS in Sacris paginis, hinc atque illinc, cum illis se
 comparet, id quod sine similitudine fieri non potest. Ut
 vero, pro virili circumspecte proponamus omnia, sta-
 im cum Summe Rev. Dn. D. Fechtio, observandum esse
 arbi-

arbitratur: Imaginem divinam, prælucente λόγῳ Scripturæ, vel considerari in se ac ἀνευ συμπελοῦς, prout est *qualitas*, vel donum internum, Protoplastis a DEO concreatum, earumque animas mirifica quadam nobilitate perficiens; vel quoad *Statum*, qui ipsis in imagine divina jam constitutis, conveniebat, in quo plura alia decora, axiomata, ac privilegia abunde se exeruerunt, quæ quidem ad ipsius imaginis formam (ut loqui in Scholis solemus) haudquam spectarunt; quibus tamen, ad defungendum eo melius, Imaginis divinæ axiomatibus, gaudere illos par erat. Perinde, ut aliud est *Majestas Principis*, variorum jurium & axiomatum possessionem complectens; aliud *Augustissimus Status*, in quo Majestas illa exercetur. Illa, rei intrinseca atque essentialia commode saluari possunt: hæc, extrinseca atque accidentalia, siquidem in futura aliquando beatitate, ubi perfecte nos ad imaginem DEI renovatum iri, edocti sumus ex *Pf. 17, 15.* cum illa non omnia erunt connexa.

§. IV.

His præstructis, ipsam Imaginem divinam statuiamus absolutam fuisse (α) *ex parte intellectus*, perfectissima atque affectiva DEI τεισσοσύνης, mysteriorumque divinorum notitia, quæ hodie post lapsum supernaturalis ac spiritualis in Scripturis vocatur: (β) *ex parte voluntatis*, exactissima cum DEI sanctitate ac justitia, conformitate, cujus virtute citra ullum unquam defectum, in omnibus omnino legi divinæ tam naturali, quam positivæ paratissimum, ac proinde perfectum obsequium Protoplasti præstare potuerunt.

§. V.

Cæterum, quum dixisse, in Theologia hautquaquam sufficiat, sed ἀποδείξει opus sit, confirmationem thesæ nostræ confestim subjungimus, provocantes tum ad veteris, tum ad novi Instrumenti clarissima oracula, ac
 1) quidem ad *Gen. 1, 27.* ubi ita verba fluunt: ויברא אל הים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה
 כלא אתה
 Et

Et creavit DEUS hominem in imagine sua, in imagine DEI creavit eum, marem & foeminam creavit illos. Hic not. (1) humana naturæ atque imaginis divine, quæ ad illam, tanquam qualitas refertur, distinctionem, unde manifestum evadit, non in ratione, ejusque usu, ipsam consistere imaginem divinam, siquidem illa ad substantialia hominis utique pertinet. (2.) Ipsam DEI Creatoris, tanquam ἀρχετύπου rationem, (vox אצל enim rei cum re similitudinem exprimit, adeoque relativum est.) Quemadmodum enim in mente divina sapientia, atque in voluntate summa justitia ac sanctitas, velut in ἀρχετύπω relucebant; ita eadem in homine, tanquam ἐκτύπω γνησια effulserunt: propterea namque in adductis verbis, Imago DEI dicitur, quia, quæ divina nec de hoc mundo sunt, complectitur. (3.) Emphaticam repetitionem creavit DEUS hominem in imagine sua: in imagine DEI creavit illum, quasi dicere voluerit Sanctus Spiritus: In imagine DEI creavit DEUS hominem, non in imagine, quam hodie portat. (4) Domini in creaturas ab ipsa imagine divina discretam exclusionem, quorsum vid. sequentia.

(II.) ad Col. VII. 29. לְכַר רֵאזוֹה מִצַּאֲתֵי אִשֶׁר עָשָׂה הַאֱלֹהִים מִתְּהַאֲרֵם יִשְׂרָאֵל.

Tantummodo vide, hoc inveni, quod Deus hominem fecerit rectum.

Quo in oraculo imprimis τὸ ἰσῆ est notandum. Hoc quippe nomine, ut ex locorum parallelorum collatione evincitur, quando de hominibus a Spiritu S. adhibetur, ad Legem divinam respicitur, nec simplicem tantum labis cujuscunque absentiam indigitat, sed rectitudinis quoque, seu veræ justitiæ præsentiam, qua ita comparatus homo fuit, ut, quæ Lex divina ab illo requisivit servanda, accuratissime præstare potuerit. vid. Deut. 34, 4. 1. Sam. 29, 6. Ps. 25, 21. Ps. 122, 2. unde græca versio, Septuaginta viralis vulgo dicta, τὸ ἰσῆ h. l. per τὸ εὐθὺς quod complexum omnium DEI attributorum, h. e. perfectionem comprehendit, Ps. 22, 16. transfert, alibi vero per δίκαιος, Num. 23, 10. Prov. 17, 27. per καλός καὶ ἀγαθός, Deut. 12, 28. Jer. 26, 14. per ἀληθινός Job. 11, 3. 17, 9. reddit. Argumentum exinde fluit hujusmodi: Quicumque ita a DEO

a DEO in sua imagine creatus est, ut in perfecta iustitia, veritate ac sanctitate illam reculerit, illius neque corpus ipsum, neque anima cum facultatibus in se spectatis imaginem divinam repræsentarunt; Atqui Adamus &c. Ergo &c.

III) ad Ephef. IV, 24. ἡ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ ἡ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.

Et induere novum hominem, qui juxta DEUM conditus est in iustitia & sanctitate veritatis. Ubi not. (α) Novi hominis, quoad substantiam spectati, manifestam ab eo distinctionem, quod Creatoris imagini, secundum quam conditus est, respondet. Neque enim novus homo personam hominis in se spectatam, sed imagine DEI per renovationem magis magisque ornatam, indicat. (β) Accuratam novi hominis descriptionem, qui juxta Apostoli mentem non incongrue dicitur. Idea quædam nature humane, in sua perfectione constituta, abstracta, tanquam Universale ab individuis omnibus, ut sit apta existere in omnibus individuis. (γ) Veteris Adami implicitam oppositionem, qui nequiquam conditus est ad imaginem divinam: (δ) Ipsam imaginis divinæ rationem, quam Apostolus collocat, tum in iustitia, h. e. innocentissima, Deoque gratissima vita; tum in sanctitate veritatis, h. e. vera ac sancta de DEO vero, mysteriisque divinis doctrina, sed & vero insuper cultu DEI, ad ipsam veritatem divinam exacte conformato. Quamvis nulli repugnaverimus, si quis per τὴν ἀλήθειαν respici ex συναφείᾳ Textus judicet, ad ἀλήθειαν τῆς χριστῆ, ut ex qua egregie cognoscitur, quænam fuerit, quamque illustris primæva hominum conditio,

IV) ad Coloss. III, 10. ἡ ἐνδύσασθαι τὸν νέον (ἄνθρωπον v. 9.) τὸν ἀνακαινόμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τῆς κτίσαντος αὐτόν.

Et induentes, novum (hominem) qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus, qui condidit illum, ubi iterum observ. (1.) manifestum discrimen inter hominem novum, quæ homo est; & qua conditus fuit juxta DEUM, hodieque renovatur juxta DEUM, imaginemque Creatoris sui in cognitione. (2.) Imagines divinæ rationem. Consistere illa dicitur

B

in

in agnitione, ubi vox illa omnem DEI voluntatem revelatam, nobis hodie natura ignotam comprehendit, viresque pariter sufficientissimas ad præstandum illud, quod cognoscitur. Nimirum, non speculativa fuit Adami cognitio, sed utique practica. Ita DEUM, Ipsiusque Legem cognovit, ut juxta cognitionem suam agere potuerit, atque ita sapiens fuit, ut, quicquid voluit facere, quo modo sit faciendum, cognitum habuerit. (3) Ipsam successivam renatorum renovationem, voce ἀνανεώμενον indicatam, quæ non nisi ad illa instituitur, quæ post lapsum naturæ humanæ sibi relicta impervia, imo μωρία sunt, 1. Cor. II, 14. Quando vero nemo mortalium, secundum notitiam DEI simpliciter spectatam, quæ universis Φύσει inseritur, Rom. II, 14. renovatur, illam ad imaginem divinam spectasse, dicendum non est. Conf. & expendantur 1. Cor. XI, 7. 2. Cor. III. v. ult. 2. Per. I, 4.

§. VI.

Ad statum hominis, imagine divina ornati, considerandum, pedem promovemus, ubi varia sese, ac præstantissima axiomata nobis offerunt, quæ tamen, melioris ordinis gratia, non ἀτόπως videntur posse distinguui in consequentia atque in concomitantia statum hominis felicissimum.

§. VII.

Consequentia vocare licebit illa, quæ internum hominis primævi statum concernunt, quibusque, simulac in imagine divina conditus esset, non sine summa quadam ἀνταρξία frui ipsi licuit. Atque huc referimus.

I.) ordinatam illam quidem, (seu ad usum præscriptorum fructuum adstrictam) naturalem tamen, (nihil enim in Protoplastis ante, & extra peccatum, ad mortem propendit) non-mortalitatis corporis, quam inter secundarias plerumque numerari, imaginis divinæ partes nos quidem, non fugit; verum minus commode illud fieri, partim ex dictis classicis supra evolutis, quæ ne γῆν vel μὴ immortalitatis corporis mentionem injiciunt; partim ex collatione argumentorum, quæ inspergere placet, patebit.

Probamus vero thesin nostram præter silentium Scripturæ

(1)

(1) ex ipsius Corporis Adami conditione, ex cujus summa *ἀνθρώπινα* non poterat non per se, (licet imagine divina nunquam ornatum fuisset) prono quasi alveo fluere perpetua ordinata tamen, *ἀφθάρσια*, cum neque intrinsecæ, neque extrinsecæ corruptionis causæ præsto essent.

(2) A natura contrarii, nempe mortalitatis. Contrariorum enim eadem est natura, licet opposita: At vero immortalitatis hæc est indoles, ut sit Consequens Peccati Orig. poenæ loco, a justissimo vindice DEO hominibus statuta. Ergo eadem est pariter ex opposito immortalitatis ratio, respectu justitiæ orig.

(3) Quia ad totam imaginem divinam, credentes in his terris renovantur, licet inchoative saltem. Quod enim *Eph. IV. 24.* de induenda tota imagine div. Apostolus loquatur, contra Riverum Noftrates diu evicerunt. Atqui ad immortalitatem corporis credentes in his terris non renovantur. Ergo illa non fuit pars imaginis divinæ. *Dixeris*: In futura demum vita renovatum iri omnes fideles ad immortalitatem Corporis. Resp. Bene! At vero, non ad immortalitatem corporis in se spectatam, seu physice talem; sed ad gloriosam ac *Theologicè talem*, cum infandis combinatam gaudiis. Ecquid enim alias foret de damnatis? Nonne & illi, æternæ aliquando corporis atque animæ conjunctionis, adeoque physice dictæ immortalitatis, a justitia divina reddentur participes? An vero propterea vel istos dixeris ideo renovatum iri ad aliquam, saltem secundariam imaginis divinæ partem? minime vero.

§. VIII.

Attendamus vero etiam ad illas rationes, quæ pro vindicando corporis immortalitati, loco, inter secundarias imaginis divinæ partes, solent obverti. Provocatur (1) ad *Mosaicam imaginis divinæ descriptionem*, in qua de toto homine imago divina prædicetur, *Gen. I. 27.* Ergo, inferunt, in immortalitate corporis imaginis divinæ ratio quaerenda est

Resp. Quænam vero illa Collectio: Totus homo est

Subjectum denominationis imaginis divinæ; ergo etiam im-
mediatæ inhæſionis. Immediatæ, inquam: Uti enim vitæ
per animam particeps factum est corpus; ita pariter vitæ
ſapientis, juſtæ ac ſanctæ, per communionem fuiſſe factum
particeps, nulli inſiciantur. Eſt certe non infrequens illa
Scripturæ locutio, qua de toto homine, excellentia quæ-
dam pronuntiatur, quam tamen non niſi ſecundum ani-
mam *ἀνθρώπος* poſſidet. En manifeſta exempla! de toto Abra-
hamo fides prædicatur, *Gen. 15, 16*, ergone fidei pars etiam
in Abrahami corpore conſpicienda erat? Toti Salomoni
Sapientia dicitur a DEO conceſſa, *2. Paralip. 1, 12*, ergo quod-
dam Sapientiæ axioma non animæ, ſed corpori per ſe com-
petebat? Neutiquam. Proinde, ut e. g. Salomon a Spiritu S.
vocatur ſapiens, quia ipſius anima, quo fulgebat, Sapientiæ
lumen, cum corpore communicabat, illamque per hoc do-
meſticum organon exercebat; ita etiam imago divina de toto
prædicatur homine, non quod pars ipſius imaginis adſcri-
benda corpori veniat, ſed, quod anima imaginis divini axi-
omata cum corpore communicaverit, atque actiones Legi
conformes per corpus exerceat.

II) *Ad ſimilitudinem DEI, quam immortalitas Corporis ex-
primit.*

Reſp. Si omne id, ex quo quædam cum DEO ſimili-
tudo elucet, ad ipſam imaginem divinam referendum eſt,
nihil obſtat, quo minus ipſam vitam, intellectum ac volun-
tatem hominis, animæ item ſpiritualitatem atque immateria-
litatem, imo generationem ipſam, partes conſtituas imagi-
nis divinæ, quandoquidem, ut DEUS filium ex ſua ſubſtan-
tia generat; ita & Adamus generavit filium. Sola igitur Scri-
ptura ſequenda eſt in definienda imaginis divinæ ratione.

III. *Ad amiſſionem immortalitatis Corporis per lapſum.*

Reſp. Valde iterum vacillat hæc argumentatio; Quicquid
Adamus per lapſum amiſit, in illo imago divina conſtitit:
Arguo: Atqui amœnam habitationem, naturalem imaginis
divinæ propagationem, gratiam DEI, ſummam conſci-
entia

entia serenitatem, per lapsum amisit. Ergo etiam in his, ac similibus imago divina constitit.

IV) *Ad oppositum, mortem sc. qui loco immortalitatis successit.*

Resp. Tantum abest, ut ponderis aliquid hæc ratio secum vehat, ut potius pro corroboranda nostra Thesi oppido militet. Si enim mortalitas corporis non pars, sed consequens peccati fuit, sequitur, etiam immortalitatem corporis non esse *partem imaginis divinae*, sed tantum *Consequens*. Oppositorum quippe eadem est natura, licet contraria.

V) *Ad seriei observationem*: siquidem DEUS ante creationem tam corporis, quam animæ, decretum de imagine sua conferenda, proposuerit.

Resp. (1) Ergone pariter dominium in creaturas ad ipsam referri oportet imaginem divinam, quoniam de hoc conferendo perinde ante creationis actum, DEUS decretum formaverat? (2) Inspiciatur modo Textus *αὐθεντικός*, & clarum evadet, hominem ab imagine divina manifeste distingui: Neque enim dicitur: *faciamus hominem, imaginem nostram*, sed in imagine nostra. conf. Loca Classica §. 5. evoluta.

§. IX.

Ad consequentia statum hominis sancti referimus II.) *naturalem*, (mutabilem licet, de qua infra.) *imaginis divine possessionem*. Ubi quidem, cum Romanensium, tum Calixtinorum, *ἀβελήτων* non possumus non statim demirari; sed & paucis paradoxam eorum sententiam delibare, ut eo magis reddatur perspicuum, quam procul, in rejiciendis, *καὶν* sic dictis, imaginis divinæ reliquiis, ab incongrua absumis illorum hypothesi. Ita vero statuunt hi homines, interpretibus antesignanis, Bellarmino, Disp. de Gratia primi hominis C. 4. seqq. & D. Calixto, Epit. Theol. p. 94. ex quibus sequens formare juvat verborum compendium: *Adami natura in se condita fuit cum rebellionem virium, orta ex contrariis propensionibus, quæ, ut coercerentur (licet ante lapsum*

peccata neutiquam fuissent) DEUS addidit supernaturale iustitiæ do-
num, quo per peccatum amisso, natura non corrupta, sed tantum re-
bell'o concreata, in actus producta est. Quæ sane commenta,
si non Sanctissimum Numen proprie peccati causam faci-
unt, nescio, quid facere promptius unquam possit? Cæter-
rum nolumus profligandis istis ineptiis inharere: præsti-
terunt illud jamdudum mascule, tum, qui universa Papico-
larum placita examinarunt in peculiaribus scriptis; tum B.
Gerhardus in *Locis Theol. L. de Im. div. S. 46.* B. Calovius
in *Harmonia Calixino Papistica, C. 2. subs. 3.* quibus add. Ian-
senii *Libri. III. contra statum puræ naturæ, Tom. 1. sui Augusti-
ni.* Nos saniora, quæ DEI est gratia, ex Sacris paginis edo-
cti, suffragante ipsa veritate, defendimus: DEUM non po-
tuisse, salva ipsius iustitia ac sanctitate, primum hominum a-
liter creare, quam, ut inderet ei, non physice saltem bo-
nam naturam, sed & moraliter ita bonam, ut nihil ad mo-
dum legis, naturæ suæ inscriptæ, necessario fuisset trans-
gressus. Atque hæc illa moralis bonitas, utique Protopla-
stis, naturalis fuit, non quasi ad constitutionem hominis
essentialem spectaverit, aut essentialibus consequentibus
annumeranda venerit; sed eo sensu, quo naturale est, quod
tali creatura, quæ Creatoris gloriam celebrare debuit, debebatur,
ac siue quo, a tali Creatore Sapientissimo, circa retinendam in
ipsum, defectus maculam, condi non potuit; quoque deperdito,
homo, nihilominus homo, ac ζωὸς λόγος longe præstantior
mansit. Quod ut eo magis fiat perspicuum, non abs-
re erit, communicare cum B. L. simile quoddam, a cane
sagaci depromptum, quod exercitatissimus Doctor Theolo-
gus, Ioh. Fechtius in scholis suis privatissimis, aliquando
suppeditavit. Quemadmodum DEUS, inquit, si canem domum
custodientem & feras investigantem, creare voluit, non potuit sine
singulari olfactus excellentia creare, aut aliam certe singularem
ei indere virtutem, qua hunc finem obtinere posset: Ita DEUS, si
voluit hominem condere, gloriam suam & salutem propriam pro-
moventem, non potuit sine illis viribus condere, per quas eos sine
pctu-

potuisset impetrare. Et quidem, quanquam singularem olfactus præstantiam præ cæteris animalibus omnibus, cani indiderit DEUS absque qua si creatus fuisset, aut creari potuisset, canis nihilominus fuisset; tamen illa olfactus præstantia ideo non est supernaturalis, sed naturalis: non ex natura canis, ut animal est, sed, ut tale animal est, profluens, & tali animali ob finem cum ipsa intentum, debita: Ita, quanquam perfectionem illam imaginis divinæ, qua homo vires habuisset, bonum morale, perfecte sine lucta facienda, & DEUM, etiam in Personis cognoscendi, indiderit primo homini DEUS; adeo, ut, si sine illa perfectione creari potuisset homo nihilominus fuisset; tamen perfectio illa non est supernaturalis sed naturalis, non ex natura hominis, qua homo est, sed, qua talis homo est, nempe in statu integritatis constitutus, profluens, eique ob finem a Creatore intentum, debita. Hactenus ille. Subnectimus vero pauca pro confirmanda hac veritate argumenta, desumpta illa quidem.

(1) *A productionis modo*, qui est creatio prima, in qua, quicquid productum est, aut concreatum, naturalis fuit qualitas. Unde enim, quæso, nisi ex prima naturæ creatione, naturam, & naturalia hominis æstimabimus? (2) *A fine hominis*. Conditus est, homo propter DEUM, ut illum agnosceret, agnitum celebreret, atque æternæ tandem beatitudinis fieret particeps. Qui vero destinatur ad finem naturæ conformem, illi mediâ naturalia non denegantur. Ergo & DEUS naturales homini vires indidit, quibus finem illum potuisset assequi. (3) *A propagatione per naturalem generationem*, (*ἡ ἀποστολή* enim per Spiritum S. ex substantia Evæ propagandam fuisse imaginem divinam, suavia sunt Helmontii somnia, *Lib. Demonstr. Thes. 3.*) quam adversarii largiuntur: Dona vera supernaturalia gratiæ, per generationem in singulos propagari, plane foret ἀτοπov.

§. X.

Tertium denique status interni, hominis integri, consequens, *ulterior fuit divinarum bonorum accessio*, v. g. dulcissima

ma

ma S. S. Triados in illo habitatio, constantissimus amor, favor ac gratia, unde summa quædam ἀνάγκη animæque delectatio resultavit; fiducia quoque in DEUM posita, quod, modo præscriptam legem servaverit, in æternam aliquando gloriam ipsum esse evecturus. Quæ quidem, tamen ad supernaturalia dona referri a Theologis solent, rectius tamen monente B. D. Osiandro in *Colleg. Syst. p. 283.* & D. Fechtio in *Collegio ad Syllogem suam, L. de im. div. §. 3.* ipsis naturalibus annumerantur. Quicquid enim primo homini, inde ab ipsius procreatione ἀρχαίως conjunctum, divinamque imaginem nexu indivulso secutum fuit, illud omnino naturale fuisse Protoplastis, dubitandum non est: Neque enim potuit sanctissimum Numen, nisi gratia, atque intensissimi amoris affectu, prosequi creaturam, ad voluntatem ipsius; gressus exactissime dirigentem. Quemadmodum pater non potest non amare filium, ob imaginem sui, ceu disserit B. Dannhæuserus in *Hodosophia p. m. 298.* Ut taceam falsa superstructam esse hypothesi communem sententiam, ac si nimirum, divinarum rerum (quæ hodie Mysteria audiunt) notitia, v. g. DEVM esse τριπλότατον, Patrem æternum generare Filium, Spiritum S. a Patre pariter ac Filio, æternum procedere atque spirari, homini primo etiam supernaturalia fuerint. Interim excusari posse Theologi nobis videntur, si ad illa cum primis dona dicantur respexisse, quæ ad insignem intellectus notitiam, voluntatisque perfectionem, extraordinarie nonnunquam accessissent: quando videlicet DEUS primis Parentibus sæpius in Paradiso apparuisset; cum iis tanquam cum filiis suis amice congressus fuisset, adeoque per crebra ejusmodi cum DEO instituta colloquia, vel notitia DEI, vel amor ejusdem augmenta cepissent: Quomodo Angelorum cœtus per naturam διὰ παντός DEUM agnoscunt at nihilominus in illa sua γυναιξὶ ex quotidiana cum DEO consuetudine mirifice crescunt, *Matth. XIX, 10. Eph. III, 10. 1. Pet. I, 12.*

§. XI.

Expositis ita συντόμως consequentibus statum hominis integri internum, ad concomitantia ipsiusmet statum externum, quibus magnificentior reddebatur ille, progredimur. Offertur vero hic nobis statim illustris quædam præstantissimorum Privilegiorum Triga, nimirum: I.) Dominium in ζωα ἀλογα Gen. I, 26. II.) amcenissima habitatio Gen. II, 8. III.) fructuum saluberrimorum apparatus Gen. I, 29. G. II, 9. De singulis paucissima disputabimus.

§. XII.

Ac dominium quidem quod concernit, non in jure solum, ac potestate hominis, in animantia της δικεμένης (astra enim pariter Adami arbitrio subiecta fuisse, Scriptura nullibi testatur;) verum etiam in vi ac potentia flectendi illa promptius ad obsequium, sine ulla difficultate, ac metu accipiendi ab illis damni, constituisse; hautquaquam tamen peculiarem ipsius imaginis divinæ partem, constituendum esse, putamus. Nonne enim sapientissimus rerum Conditor homini in imagine sua jam creato, Universi hujus Principem, demum ordinavit? Nonne in locis classicis Novi fœderis prorsus omititur? Imo, nonne in altera tandem aliquando vita perfecte omnino ad imaginem DEI πῖστοι ἀχρη θανάτου, renovabuntur, utut dominio in creaturas nullus amplius locus futurus est. Rem adeo evidentem esse crediderim, ut ulteriore apodixi securi possimus superfedere, quicquid etiam ogganniat Socinistarum male sana cohors, quorum μαρολογίας profligatas vide in B. Calovii Socinismo profligato, Scherzeri Collegio Antisociniano, Loc. de imag. div.

§. XIII.

Ebræorum Magistri, quibus pollicem Allegoriarum Pater,

C

Pater, Origenes Adamantinus, & alii, quibus symbolica aridet Scripturarum ἐπίλογος, premere non dubitant, statuunt, Paradisum, augustissimum illud Parentum nostrorum domicilium, non fuisse quiddam corporeum. Cui commento singulae Capitis I. Gen. lineae reclamant. Amoenitatibus illum egregiis affluxisse, vel inde potest colligi, quod ab ipso nostro dulcissimo Sospitato, beatissimi Electorum habitaculi, constituitur *παιδείων*, Luc. 23, 43. *conf. Apoc. II, 7.* ut taceam Ebraici nominis *גן עדן* emphasin, quæ nil nisi delicias spirat. In quam vero terrarum partem situs fuerit Paradisus, nostri non est instituti disquirere, atque in tantis sententiarum divortiis, temerario ausu definire. Vid. interim, si lubet, Bochartus *T. I. OO. f. 836.* nec non elegantissima Salomonis van Til Dissert. Geographico-Theologica de situ Paradisi terrestri, qui singulari cum studio, iudice Magnif. D. Val. Ern. Lœschero, hanc rem est perscrutatus.

§. XIV.

Arborem vitæ (ut ex amplissimo fructuum, quibus confitus usquequaque fuit Paradisus, abundantia unicum saltem commemoremus,) propterea a DEO fuisse conditam, ut vitam hominum conservare, prorogare, viresque semper vegetas ipsis ex concreata quadam *divina* præstare posset, plane inficiantur Rupertus, Tostatus, atque Pererius (in quorum sententiam quoque B. D. Seb. Schmidium descendisse, haud obscure colligere licet ex ipsius Tractatu de *Im. Div. p. 423.*) his adducti rationibus: partim, quod illa arbor multiplicabilis, ut loquuntur, non fuerit, adeoque hominum innumerabilibus familiabus per universum terrarum orbem diffusis frui illa minus licuerit; partim, quod pertinaci ac rigoroso Antagonistæ satisfacere posse, non videatur communis illa arboris vitæ explicatio, propugnanti scilicet, mortalem in se fuisse hominis naturam, si ita poterit defini-

deficere, instaurationē ut opus habuerit. Hinc sibi probabile videri, differunt, a *πρωσγία* Cacodæmonis, Arbori huic nomen illud fuisse impositum, ut suasor hac ratione Protoplastis existeret, posse ipsos, si forte ex creto DEI, decedendum sibi esse, autumarent, vitam ex ipsius fructibus, restituere ac prolongare. Quapropter verba Gen. III, 22. *Et nunc ne manum extendat suam & decerpatur etiam ex ligno vitarum, & comedat, & vivat in seculum,* ironice interpretanda, censent, quasi ad præposteram Adam opinionem, qui hoc potuerit cogitare, DEUS respexerit. Sed enim vero, quum nulla admodum ratio fuerit, cur vel Adamus, vel Moses, imo ipse sanctissimus Jehova, nomen ex impudentissimo satanæ mendacio deductum, arbori voluissent imponere; cumque ad hoc, injecti scrupuli non tanti sint ponderis, quanti primo quidem videntur intuitu, adeoque prudenti, veritatem, que amanti Adversario facile evelli atque eximi possint, maluerimus hic in recepta Theologorum explicatione perseverare.

§. XV.

Atque hæc de imagine divina, statuque hominis in illa conditi, splendidissimo, attulisse, sufficere poterunt, nisi pretiosissimum illud depositum ab Adamo, non quidem qua integro, nec, qua corrupto, sed, qua falsi specie imbuto semetipsam corrumpente, ac, neglecta sapientia a DEO indita, errorem, a Fraudatore Satana proterve suggestum, suscipiente, prorsus, eheu! fuisset amissa, ut nihil minus, quam imago divina, vel saltem ipsius *εξέστρια* quædam in Posterios propagata fuisse gloriaripossimus. DEO enim cedente, cessit, (ut acutissimi D. Dannhaueri, *Hodosoph. p. m. 288.* verba, mea faciam) imago, quemadmodum homine a speculo recedente. Quum itaque in hac munienda thesi vel maxime vertatur Differentiationis nostræ cardo, missis cæteris, quæ pro demon-

deficere, instaurationē ut opus habuerit. Hinc sibi probabile videri, differunt, a *παραγία* Cacodæmonis, Arbori huic nomen illud fuisse impositum, ut suafor hac ratione Protoplastis existeret, posse ipsos, si forte ex decreto DEI, decedendum sibi esse, aurumarent, vitam ex ipsius fructibus, restituere ac prolongare. Quapropter verba Gen. III, 22. *Et nunc ne manum extendat suam & decerpatur etiam ex ligno vitarum, & comedat, & vivat in seculum,* ironice interpretanda, censent, quasi ad præposteram Adam opinionem, qui hoc potuerit cogitare, DEUS respexerit. Sed enim vero, quum nulla admodum ratio fuerit, cur vel Adamus, vel Moses, imo ipse sanctissimus Jehova, nomen ex impudentissimo satanæ mendacio deductum, arbori voluissent imponere; cumque ad hoc, injecti scrupuli non tanti sint ponderis, quanti primo quidem videntur intuitu, adeoque prudenti, veritatemque amanti Adversario facile evelli atque eximi possint, maluerimus hic in recepta Theologorum explicatione perseverare.

§. XV.

Atque hæc de imagine divina, statuque hominis in illa conditi, splendidissimo, attulisse, sufficere poterunt; nisi pretiosissimum illud depositum ab Adamo, non quidem qua integro, nec, qua corrupto, sed, qua falsi specie imbuto semetipsam corrumpente, ac, neglecta sapientia a DEO indita, errorem, a Fraudatore Satana proterve suggestum, fuscipiente, prorsus, eheu! fuisset amissa, ut nihil minus, quam imago divina, vel saltem ipsius *εξοικια* quædam in Posteris propagata fuisse gloriari possimus. DEO enim cedente, cessit, (ut acutissimi D. Dannhaueri, *Hodosoph. p. m. 288.* verba, mea faciam) imago, quemadmodum homine a speculo recedente. Quum itaque in hac munienda thesi vel maxime vertatur Dissertationis nostræ cardo, missis cæteris, quæ pro demon-

stranda, sensu vulgari accepta, totali amissione imaginis divinæ, adduci solent, argumentis, sequentia statim in medium proferimus. Provocamus nimirum

I.) ad expressam *Mosis* assertionem, *Gen. V, 3.* vixit Adam triginta & centum annos, & genuit ad similitudinem suam, ad imaginem suam Filium. Ubi obl. (α) *imaginis Adami & DEI luculentam oppositionem*, vid. comma 1. *G. cit.* (β) *Sollicitam imaginis Adami repetitionem*, utpote qua, quemadmodum ex genio linguæ elucescit, Spiritus S. nihil aliud declarare voluit, nisi, similitudinem illam Sethi ex Adamo esse, non ex alio, hoc est: non ex DEO. Similem locutionem de imagine divina, πρὸς ἀνθρώπων adhibitam legimus *Gen. I, 26.* (γ) *Emphasin τῷ רשתי* præfixæ particule ב, vi cujus omnia illa, in quibus Sethus Patrem Adamum, seu hominem cum oppositione ad imaginem DEI amissam, exacta quadam similitudine exscripsit, indignantur. vid. *Jo. Mercerus ad hunc locum.*

II.) ad *Apostoli Pauli* confirmationem, *Rom. III, 23.* Omnes peccaverunt, ac deficiuntur gloria DEI. Ubi not. (1) *vocabuli δόξης significationem*, quod juxta *συνέχεται* Textus, Locorumque parallelorum collationem 1. *Cor. I, 7.* 2. *Cor. III, 18.* ipsius imaginis Divinæ referre synonymon, cum Nostratibus Theologis defendimus. Imago Divina enim, quid quaeso, nisi gloriam sapientiæ, justitiæ, ac rectitudinis DEI repræsentavit? unde, quum ante defectiōnem, per propriam justitiam DEO accepti esse, ac justii persistere potuerint homines, nunc amplius, non, nisi per alienam gratis imputatam justitiam, justii coram DEO comparere possunt. (2) *Imaginis divinae ac peccati orig. oppositionem, hujusque, non illius, in posterus propagationem.* Omnes enim dicuntur esse peccatores. (3) *Verbi ὁσεῖς ἐσθεὶ ἐν φανερῶν significationem.* Denotatur enim illa, observante B. Wel- lero, ac Schmidio cum primis ad hunc locum, omnimoda rei, quæ vel antea adfuit, vel non adfuit, absentia. Provocamus ad inductionem locorum Scripturæ, ex quibus sole

sole clarius evadit, perpetuam hanc esse hujus vocis vim,
ubi casus ipsius sequens est nomen rei. Expendantur ex quam-
plurimis sequentia, *Matth. XIX, 20. Marc. X, 21. Luc. XV, 14.*
C. XXII, 35. conf. omnino 1. Cor. XV, 49.

III.) ad manifestum Librorum nostrorum symbolicorum con-
sensum, in solida declaratione, p. 639. Ita vero illi: Malum
illud originis, inquit, est aliquid in ipsa hominis na-
tura, corpore, anima, omnibusque viribus humanis,
horrenda videlicet, profunda, intima, atque verbis in-
explicabilis naturæ corruptio; ita, ut homo originali justiti-
a, cum qua initio creatus erat, penitus spoliatus, careat,
atque in rebus spiritualibus, ad bonum proorsus mortuus, cætera.

IV.) ad altum Scripturæ de rudibus imaginis divinæ post
lapsum, in hominibus residuis, silentium, neque enim ulla syl-
laba mentionem ornamenti hujus injiciens, generales suas
de omnimoda imaginis Divinæ amissione, locutiones, vel
explicite, vel implicite saltim, restringit; sed potius

V.) ex ipsa hominis natura, qua homo est (sic nam-
que notio $\Phiύσεως$ de homine a Viris $\thetaεοσωτῆρος$ usurpata
fuit. *vid. Gal. II, 18. Eph. II, 3. Jac. III, 7.*) tum lumen veri,
seu notitias quasdam de DEO inistas, pariter atque acqui-
sitas; tum semen boni, seu instinctus quosdam naturales ad
bonum, nomine reliquiarum imaginis Divinæ efferri solita,
deducit, *Rom. II, 14, 15. C. I, 19, 20, 27. 1. Cor. XI, 14.* adeoque

VI.) imaginem divinam (α) ex parte intellectus non
in notitia DEI simpliciter spectata, sed NB. in perfectissima
DEI $\tauεσωποσῆς$ mysteriorumque, seu, ut Libris Symbo-
licis salutatur, rerum Spiritualium, notitia, quæ humanæ
naturæ superaddebatur, ac hodie in statu corrupto, $\deltaνεξ-
ϕουσῆ$ dicitur, nec, nisi ex revelatione hauritur, *Coll. III.*
10. Eph. IV, 24. (β) ex parte voluntatis, non in amore hone-
statis externæ, vel exercitio operum a Lege Naturali re-
quisitorum, quoad externam saltem disciplinam; sed in

exactissima conformitate cum DEI sanctitate, ac justitia, viribusque absolutissimis, Legem DEI perfecte implendi, cultumque Majestate divina dignum, ipsique acceptum, offerendi. Vid. quæ diximus §. IV. & conf. i. Petr. 1, 15. Quomodo ergo notitia DEI naturalis, amor honestatis externæ, discrimen turpium ac honestorum, cœtera, rudera saluari possunt imaginis divinæ, cujus partes nunquam fuerunt?

VII.) in solidum argumentamur: Quæcunque sunt essentialia consequentia naturæ humanæ, qua humanæ, illa non spectant ad imaginem DEI. Atqui omnes *νοησι* *ἐνοιασι* seu notiones, in omnium (ut Cicero, Orat. pro Milone loquitur) animis a natura ipsa impressæ, sunt essentialia consequentia naturæ humanæ. Ergo non pertinent ad ipsam imaginem divinam. Majorem propositionem sua radicare luce, nemo, crediderim, non fatebitur, qui primis, saltem labris, divinioris Sapientiæ capita degustaverit, & exinde edoctus fuerit, imaginem DEI Protoplastis quidem naturalem fuisse, at non NB. constitutive ac consecutive; sed principative, debitive, transitive, perfective ac subjective. vidd. Systemata passim. Minor pariter suo consistit talo, quandoquidem sine *νοησι* *ἐνοιασι* homo, non homo, ac creatura, reliquis animantibus longe præstantior, esset, sed ipsum *ζῷον* *λόγον*. Unde tam a Theologis quam sanioribus Philosophis evictum est (quicquid etiam post veteres quosdam garriant *Contarrenus Lib. 1.* de perfectione rerum sub init. *Zeisoldus Disp.* de notitiis naturalibus, & *Joh. Lockius Medicus Anglus*, in *Cogitatis* de intellectu humano, sibi sane per omnia non constans) facultatem rationalem esse hominis substantiale, quid, ut B. Scherzerus in *Coll. suo Antisoc. p. m. 277.* loquitur, atque adeo in omnibus *ψυχικῆς* *ανθρώπου*, qua tales sunt, atque a brutis distincti, dari, quas diximus, *ἐνοιασι* *ἐμφύταις*, seu prima nobiscum nata principia, sine quibus homo ne cogitare quidem posset, disputante Celeb. Dn. D. Lœsche-

ro in Prænotionibus suis, p. 19. illaque non quidem ma-
terialiter sumta, ut Cartesius delirat, sive ratione vocum,
quibus exprimentur, &, ratione extremorum; quibus
sunt composita; sed, formaliter, connexionis ratione, qui-
bus sine medio, sine studio ac doctrina, post explicatos
tantum terminos, assensus actu (habitualis enim jam adest)
præbetur: adeoque ex lumine rationis patere *tam theoretica*
illa. e. gr. DEUM esse, atque illum quidem unum, justum,
æternum, immensum, omnipotentem, perfectum, qui ex
libera voluntate condiderit hanc, quam mirabundi con-
templamur, rerum universitatem, eamque impervestiga-
bili, sapientissima tamen, ratione conservet & gubernet.
Porro: impossibile esse, idem simul esse & non esse; totum
esse majus sua parte, cætera *quam etiam practica. v. g. Deum*
esse colendum, tam cultu externo, quam interno, esse cele-
brandum, tam publice, quam privatim; Parentes esse cum a-
more venerandos; adversus proximum juste, adversus
femetipsam sobrie, caste ac temperanter vivendum, cætera.
Quarum quidem veritatum cognitionem practicam, tametsi
homines sibi relictæ, pro eo ac par est, rarissime effectam
dent: hautquaquam tamen ipsi rationis infirmitati hoc
abscribendum venit, ac si illa omnia ipsam prætereant,
sed partim abominabili illi hæreditario morbo (iterum
loquor cum Libris Symbol. p. 639.) Peccato scilicet Ori-
gin. per quod tota natura corrupta est, vires exercendi
illas natura cognitæ virtutes, valde debilitanti; partim
etiam, ac sapissime quidem, ex ipsorum mortalium su-
pina negligentia prosilit, vires naturæ vel plane supprimen-
te, vel confundente, vel minus recte utente.

IIIX.) Quia in respectu ad cognitionem, justitiam, &
sanctitatem Parentum innocentium, posteræ ad unum o-
mnes *plane mortui. Eph. 2, 6. C. 5, 14. Col. 2, 3. spissæ tenebræ,*
Eph. 5, 8. filii iræ, Eph. 2, 3. inimicitia adversus DEUM, Rom.
6, 7. injusti, Ps. 14, 4. Rom. 3, 10. 2. Pet. 3, 18. a Spiritu S. ap-
pellantur. Jam vero, ipsa noticia Dei insita, cum utique,
suffra-

suffragantibus universis Theologis, in se sit perfecta ac
 viva, neque enim naturales ad bonum instinctus, ulli
 mortalium possint ac debeant denegari, hinc examuffim
 constare, judicaverim, illa ad ipsam imaginem divinam
κυρίως loquendo, nullatenus pertinuisse, utpote quæ ita de-
 perditæ est, ut ex vivis mortui, ex lumine tenebræ, ex filiis
 DEI filii iræ, ex justis injusti evaserimus. Ut taceam, ni-
 hil aliud subesse causæ, quam ob rem homo & DEUS,
 Adam & Christus, caro & spiritus adeo luculenter sibi in-
 vicem in Scripturis opponantur.

IX.) Prob. ex *imaginis divinæ opposito, peccato orig.* ex
 cujus consideratione imaginem divinam mediocriter co-
 gnosci posse, largitur B. Meisnerus in Anthropol. Disp.
 1. Quest. 3. Illud vero non privationem rationis, non
 destructionem conscientiæ, legis in cordibus inscriptæ,
 adeoque nec Legislatoris importat, sed (1) *ex parte intellectus*,
 cognitionis rerum divinarum, h. e. mysteriorum (quæ jam
 tum quidem homini naturalis fuit, ac non, qua homini,
 sed, qua homini sancto, hodie vero supernaturalis dicitur)
 intellectui humano post lapsum prorsus imperviorum
 1. Cor. 2, 14. ignorantiam involvit profundissimam, Eph. 5, 8.
 ita, ut nec DEUM recte cognoscere, nec qua ratione co-
 lendus sit ille, perfecte præscribere, nec, quæ divinitus re-
 velata sunt *πνευματικά* capere, nedum assensu amplecti ho-
 mo possit; sed contra cum τῷ Φρονήματι τῆς σαρκὸς confi-
 ctari necessum habet. Rom. 8, 6. (2) *ex parte voluntatis*, omni-
 modum defectum sanctitatis originalis, ac viritum tum di-
 ligendi DEUM supra omnia, tum exequendi ἐπιμελῶς, quæ
 sana ratio dicitavit; ac contra, ἀδυναμίαν volendi perfici-
 endique ea, quæ in Scripturis *πνευματικά* audiunt, Phil. 2, 13.
 2. Cor. 3, 5. Quid? quod rebellionem circa res divinas, stri-
 cte sic dictas, secum vehit; sed & propensionem acerrimam
 ad opera, Legi tum naturali, tum revelatæ, prorsus contra-
 ria, importat, Rom. 5, 12. 13. 14.

X.)

X.) Innitimur doctrina de libero arbitrio, qua homini, mortuo quidem *justitia orig.* vivo tamen nihilominus *natura*, nihil tribuitur, nisi, quicquid deperditis imaginis divinæ axiomatibus examuffim contradistinguitur, adeoque tantum ad vitam hominis corrupti *naturalem* pertinet. Ecquis vero unquam homini, *qua* in statu etiam peccati homo est, vel lumen veri, semenque boni naturalis, vel luminis naturalis, in sphaera morali, civili atque œconomica, liberum *ναὴ ὁλοῦν* arbitrium denegare ausus fuit, ipsis Scripturis hujusmodi *ἑλευθερία* & *ἐξουσία* homini largientibus. Deut. 30. 19. 1. Cor. 7. 37. Philem. v. 14. 1. Pet. 5. 2.

XI.) Quod si rudera imaginis divinæ superent, illa non in intellectu solum, sed & voluntate quaerenda sunt, adeoque sanctitatis etiam, ac justitiæ originalis *ἐξάρια* corruptæ hominum naturæ concedenda veniunt, vel saltim scintillula virium ad Dei gratiam se præparandi. At vero, quid ad hæc Libri nostri Symbolici? In hominis, inquit p. 656. natura, post lapsum ne scintillula quidem spiritualium virium reliqua mansit, aut restat, quibus ille ex se ad gratiam DEI præparare se, aut oblatam gratiam apprehendere -- aut aliquid ad conversionem suam, vel ex toto, vel ex dimidia vel minima parte, conferre possit.

XII.) Quia notitia naturalis de DEO & bono insita, quæ ad hunc usque diem hominibus inest, docente summo Calovio in *Synops. Controvers. p. m.* p. 68. per speciem habitus *NB. cum imagine Dei impressa* fuit, adeoque prorsus non ipsius imaginis divinæ partem constituit. Unde etiam Theologi Orthodoxi, in evolvendo statu controversiæ, de puris, quæ a papicolarum, ac Calixtinorum turba, finguntur, naturalibus, ultro largiuntur: Quod si pura naturalia ita intelligantur, ut hodie, abstractis supernaturalibus potentia hominis; sique eadem potentia simul primis hominibus inexistisse, præcis quibuslibet perfectionibus aliis, saltim *concipiantur*, nihil impedire, quo minus possint admitti: quandoquidem hoc sensu pura naturalia homini sunt, quæcunque ad essentialia ipsius pertinent, atque ex ipsius

D essentia

essentia necessario consequuntur. Nihil enim esse solemnus, quam unam rem concipi sine alterutra, quum omnia simul concipi nequeant. Vid. quæ diximus §. IX.

XIII.) Ex *Col. 3, 10, Eph. 2, 24, ita inferimus*: Ad quodcumque homines non renovantur, illud non pertinet ad imaginem divinam; Atqui ad *νοῦας καὶ ἐμψύχας ἐννοίας* non renovantur; Ergo illæ non pertinuerunt ad imaginem divinam.

Majorem propositionem stabilimus (1) ex renovationis in Theologia significato, quæ *strictissimo sensu* non significat instaurationem, vel, ut sic loquar, *meliorationem* ejus, quod meum jam ante fuit; sed *mutationem status*, cum respectu ad ea, quæ omnes omnino homines habere potuissent, ad imaginem scil. Dei. Vid. Magnif. Dn. D. Val. Ern. Læscheri Dissertatio de Renovatione. §. 2. seu, ut B. Scherzerus rem explicat in Colleg. Antiloc. p. 277. *Renovatio est nova veteris, quod amissum est, redditio.* (2) quia cor lapideum, quod a natura habemus, non elevatur tantum & emendatur, uti vestis lacera refarcitur, sed plane aufertur, & aliud novum a DEO creatur. Ezech. 6, 19. C. 36, 26. Ergo plane novæ vires in Conversione ac Renovatione nobis induuntur, non vero antiquæ expoliuntur. Præclare in hanc rem B. Scherzerus in Breviario Theologico Hulfemanni enucleato. p. m. 340. *Renati, inquirunt, Spiritui S. non cooperantur per facultatem naturalem, instaurationem; sed per supernaturalem ac noviter donatam.*

Minoris Propositionis veritatem esse per se *βεβαιωσάμενοι*, nemo temere inficias ibit.

XIV.) Irrefragabile argumentum depromimus ex *Apolo-
gia Aug. Conf. ubi p. 218.* Philippus ita disputat: Habet humana voluntas libertatem in operibus & rebus diligendis, ratio per se comprehendit. Potest aliquo modo efficere justitiam civilem, seu justitiam operum. Potest loqui de DEO; exhibere DEO certum cultum; externo opere, obedire Magistratibus, Parentibus, in opere externo eligendo - id enim vocat Scriptura justitiam carnis, quam natura carnalis, h. e. ratio per se efficit, sine Spiritu S.

Quic-

Quicquid ergo ratio per se, sine Spiritu S. efficere potest, illud nullatenus referri potest aut debet ad reliquias imaginis divinæ, utpote ad quam nunquam pertinuit, nisi in ipsa substantia humana, ac iis, quæ ex illa necessario consequuntur, imaginem divinam cum Flacianis collocaveris, quod absit per omnem modum; Atqui cognitionem Dei naturalem, cultum Dei externum, justitiam operum, cætera, ratio per se, sine Spiritu S. efficere potest; Ergo illa omnia non saluari possunt reliquiæ imaginis divinæ.

XV.) Quod ad dominium in ζῶα ἄλογα attinet, quod imminutum quidem, ac factum, exerceri tamen adhuc dum ab hominibus, in propatulo est, adeoque inter εἰρήσια imaginis divinæ omnino mereri locum videtur: illud sane nunquam fuisse imaginis divinæ partem; sed ad statum hominis, in imagine divina perfecte jam conditi Gen. I, 26. spectasse. §. I. evictum dedimus. Addimus hic ὑπερπερισσῶς B. D. Calovii ex Gen. 9, 21. contra Socinianos, argumentum, quod reperiri licet in Ejus Synopsi Controv. p. 196. quod post diluvium DEUS concessit, in eo imago divina ante lapsum non consistit; Atqui dominium in creaturas &c. Ergo.

XVI.) Si rudera imaginis divinæ superesse, credendum est, eo quod homines, notitia Dei ac Dominio in Creaturas hodiernum gaudent; non sane video, quid obster, quo minus ipsis Diabolis illæ concedendæ sint: Tametsi enim in excellentiori sapientiæ ac sanctitatis gradu sint primitus conditi, adeoque non secundum illam similitudinis ideam, secundum quam Deus in imagine sua creare homines decreverat; illud tamen, in quo imago divina consistit, possedisse ipsos, Scripturæ testantur. 2. Sam. 14, 20. Marc. 13, 32. Matth. 6, 10. C. 18. 10. C. 25, 31. Atqui de illis ipse Spir. S. notitiam DEI Jac. 2, 19. pronunciat, illosque perinde ac hujus seculi filios donatores mundi appellat Job. 12, 3. C. 14, 30. 2. Cor. 15, 4. Eph. 2, 2. C. 6, 12. Ecquis vero unquam divinæ imaginis reliquias immundis Spiritibus vindicavit, quos Salvator γαῖθῶς tradit, non constituisse in veritate; idæoque Patrum mendaciorum, h. e. mendacissimorum,

titulo nobilitat, Joh. 8, 44 conf. Judæ Ep. C. 6. ubi non servasse Angelos quosdam suum ipsorummet principium (*ἀρχὴν*) & domicilium, Apostolus docet.

XVII.) Καὶ ἀνθροπον argumentamur: Aut *materiale* imaginis divinæ, aut *formale*, post lapsum superest; Atqui non *materiale*, id quod, exponente Gerhardo *L. de Imag. div. 41. in Locis Theol. Meisnero* item, ἀνθροπολογίας *Disp. 1. Qu. 7.* Dieterico in *Catechesi, L. de Im. div. Qu. 3.* aliisque in mente fuit clarissima Lux divinæ sapientiæ, in voluntate libera ad DEUM conversio, summi boni ἀρετής, & cum voluntate Dei tanquam ἀρετύπω, in Lege expressa, plena conformitas, in corde dulcissima harmonia omnium affectuum cum Lege, quæ omnia plane per lapsum juxta dicta supra allegata deperdita sunt: Sed nec *formale*, quod imaginis divinæ relationem, Viri illi statuunt, acceptionem scilicet personæ DEO placentis, inhabitationem DEI gratiosam & summorum bonorum communionem largissimam; Ergo nihil residuum est.

Si dixeris; materialis relictum fuisse, ut dirutis ædibus rudera quædam licet deprehendere.

Resp. (α) Similia illustrant tantum, non probant. (β) in Theologia, si unquam simile, uberius explicacionis er- go, adhibere quis velit, ipsi fundamentum ejus ex Scriptura petendum est; Ubi autem quæso huic simili, vel ullus ex S.S. paginis color accersi potest, quæ potius imaginem divinam ita amissam esse, inculcat, ut homines amissa ea, tenebræ ac mortui sint redditi per peccatum, adeoque vulgo sic dictas reliquias, seu principia nobiscum nata, ex ipsa natura humana qua tali derivat quemadmodum supra, rat. quinta vidimus. (γ) ἀπροσδιόνυσον hoc utique simile videtur esse, quando prono quasi alveo ex ipso fluat: intellectum ac voluntatem humanam, ea ipsa esse rudera, adeoque imaginis divinæ partes existere, utpote quibus elegantissima, ut sic loquar, imaginis divinæ structura fuit anædificata. (δ) Astæqui intelligentia nostra nulli valemus, qui

qui illa, cum supra adductis Apologiae Aug. Conf. verbis,
conciliari facile possint.

§. XVI.

Cæterum, ut ne quandam temeritatis notam incur-
re videamur, quasi omnium omnino Ecclesiae nostrae
Doctorem autoritate destituti hactenus disputaverimus, co-
lophonis loco, gravissimos, nobisque *ἑμολψήσας* Theolo-
gos, ad testimonium citare juvat. Agmen vero ducat

I.) Theologorum Aquila B. D. Jo. Gerhardus, qui in
Locis Theol. Loc. de Im. div. §. 36. *Imago Dei, inquit, in
homine primo fuit justitiæ & sanctitatis veritatis & post lapsum ad
eam homines renovari, necesse est. Ergo, si Scripturae phrasi loqui
velimus, non est dicendum, quod anima ratione substantiæ, vel ra-
tione eorum, quæ etiam post lapsum naturaliter ei insunt, & in
non renatis locum habent, sit imago Dei.*

II.) B. Colovius, exercitatus ille veritatis divinæ vin-
dex, in Synopsi Controv. p. 196. *Imago divina, ait, non con-
sistit in iis, quæ ad essentiam animæ pertinent: Ratio vero utique
ad essentiam pertinet. Neque imago DEI cum facultate ratiocinandi,
vel volendi confundi potest, neque in usu rationis constitui.*

III.) Amice-conspirat accuratus D. Rudrauffius in Sum-
ma Theologiæ Thet. p. 123. dum fatetur: *Imaginem divinam
proprie, atque in sensu Biblico, sumtam non completi, nisi spiri-
tualia, ac nunc totaliter amissam esse.*

IV.) *Δεισπρόηδον*, superesse imaginis divinæ reliquias,
negat celeberrimus Argentoratensium Theologus B. D. Sebast.
Schmidt in Tr. de Im. div. p. 445. *Quæ alias, inquit, rudera
vocari solent imaginis Dei, imprimis Lex naturæ, ea non pertinent
ad imaginem divinam, cum hæc sola spiritualia complectatur, quæ
plane arissa esse Apostolus manifeste docet. I. Cor. II, 14. conf.
p. 234. ubi hæc leguntur: Neque negamus, intellectum, volun-
tatem, dominium in creaturas, discrimen honestorum & turpium,
ecet. in homine superesse, sed juxta Scripturæ stilum, ad imaginem
DEI non pertinent.*

V.) gemina plane tradit B. D. Hieron. Kromayerus in
perspicua sua Theologia Thetico-Polemica p. 637. *Ea, inquit,*

naturalia competant hominibus, ut homines sunt manserunt, (post
amissam divinam imaginem) non quatenus sunt homines coram
DEO justis, sanctis, & perfectis. Nec aliter rem explicat,

VI.) ὁ πᾶσι D. *Quantledius*, dum in P. II. *Syftematis sui*
p. 48. Obl. II. *imaginem divinam*, *Stylo Biblico totaliter amissam*
esse, docet, & saltem in sensu Ecclesiastico (qui sane plus in Ecclesia
turbavit, quam profuit) rudera quadam remansisse, disserit.

VII.) Plane vero rem conficit summus nostri tempo-
ris Gamaliel, Magnif. Dn. D. Joh. Fechtius, quando in
Scholis suis Theologicis, Thetico-Antitheticis adhucdum
ἀνεκδότοις, observandum esse, monet: *Notitiam rerum divi-*
narum, vel considerari quoad ea, quæ homo ex lumine rationis,
qua tali, scire potest, & hanc, Biblico sensu, ad imaginem divi-
nam non pertinere, sed ad hominem, qua talem, quippe sine quibus
non homo, sed brutum esset: vel quoad ea, quæ hodie ex revelatione
seu Scriptura s. unice hauriuntur, & ideo mysteria vocantur; & ho-
rum notitiam proprie & biblice ad imaginem divinam pertinere.

§. XVII.

Atque hæc illa sunt rationum momenta, quæ con-
tra reliquias imaginis divinæ in medium proferre, sub-
actisque Θεολογῶν. *judicii modeste exponere, animum*
induxeramus. Jam quidem nos haut præterit, ex præscri-
ptis bonæ methodi regulis, nobis amplius incumbere, ut,
quæ obvertuntur, argumenta, colophonis loco, placido
subjiceremus examini. Sed enimvero, in nullis hactenus
Theologorum, de industria in hanc rem a nobis pervo-
lutis scriptis, investigare ejusmodi licuit, quæ meditationi
nostræ refragari visæ sint; quandoquidem, si quas pro vin-
dicando reliquiis imaginis divinæ in hominibus loco, hinc
atque illinc insperferunt, rationes, illæ profecto adeo non
feriant nostram sententiam, ut eo potius ad unum omnes
collineent, quo pacto temerarium quorundam ausum re-
primant, qui nulli erubescunt, ipsa prima nobiscum nata
principia perfricta fronte explodere atque respuere. A
quorum portentosa opinione, quam vehementer nos ab-
horreamus, singulas crediderim, locuturas esse Disserta-
tionis

tionis paginas. Nos igitur, spem ingredientes certissimam, fore, ut non nisi boni consulerit B. L. qualemcunque no-
stram industriam, in juvenilibus studiis omne punctum
ferre solitam, nihil præterea addimus, nisi, ut pro conces-
sis benignissime viribus, institutum nostrum prosequendi,
supplices reponamus, DEO immortali gratias, insimulque
impensissime ipsam imploremus, ut nec in posterum desi-
nat nostris benedicere studiis, quo in animæ nostræ æter-
nam salutem, ipsiusque vel maxime cedant nunquam
terminandam gloriam.

VIRO - JUVENI
DOCTRINA, MORIBVS, AC PIETATE CVLTISSIMO,
CHRISTIANO NICOLAO MARCI,
Sunda - Pomerano.

S. P.

QUum nuper admodum hanc ipsam, quam nunc
edis in publicum, Dissertationem, exhiberes mi-
hi, in eaque publice ventilanda, meum Tibi
præsidium, multa verborum humanitate, expe-
teres, nosti, me quidem initio cum Tibi hone-
rissimum institutum, tum mihi occasionem de-
Te, tuisque studiis bene merendi, toto pectore gratula-
tum fuisse. Ceterum parum absuit, quin Tibi omnis illius
omittendæ disputationis, mutandique consilii, auctor essem,
quod inspecta obiter Dissertatione visus mihi fueras, omnes
imaginis divinæ, quas sic vocamus, reliquias, *etiam qua rem*
in dubium vocare, ac tollere. Utur enim nullius senten-
tiæ ita me addixerim, quin mihi integrum esse cupiam ab
eadem, postulante necessitate, recedere; ægre tamen, fa-
teor, a receptis, probatisque Doctorum opinionibus de-
flecto, nec illibenter soleo, ea etiam, in quibus merito
quædam desideraveris, tolerare ac ferre, tantum, ne videar,
termini-

terminos moveré antiquos, aut rebus novis studere. Sed enim mutavi repente meum tua de dissertatione iudicium, quum, eadem penitus, & accuratius evoluta, cognoscerem, tuam de reliquiis imaginis divinæ sententiam, cum Veterum doctorum placitis, minime omnium pugnare. Nec eorum quicquam in dubium vocasti, nedum præfidenter negasti, quæ vulgo ad imaginis divinæ reliquias referuntur. Quin potius eadem etiamntam homini lapsa, corruptoque inesse, multis variisque illam in rem allatis argumentis, rationibus, demonstrasti. Hoc unum, gravibus de causis, tibi displicere ostendis, quod eadem illa, imaginis divinæ rudera, & reliquiæ salutentur, ac velut de integro corpore fragmenta habeantur, quum revera, ob imaginem DEI penitus, omninoque perditam, nihil aliud sint, quam mere naturales dotes, homini, ut homini, & creaturæ, bestiis, brutisque animantibus, anteferendæ, divino consilio, debitæ. Nihil igitur Tibi commercii est vel cum putido status purorum naturalium commento, vel etiam infano Schillingii, & aliorum, *κοναίς ἐνοίαις* omnino negantium, errore. Quumque hac potissimum de causa titulum reliquiarum imaginis divinæ inducendum putes, ne Fanatici homines eodem ad incrustandum suum illum Christum in nobis, & inde oriundum Indifferentissimum religionum, abuti possint, facile in tua illa *ἀκριβεία* acquiesco, quam aliis etiam Clarissimis, & de puriore DEI cœtu meritissimis Doctoribus non displicuisse intelligo. Faxit immortalis DEUS, ut salvus & incolumis in patriam redeas, progressuque temporis locatæ in sacris, profanisque literis, operæ fructum feras, in locumque Virtute tua dignum evectus, Ecclesiæ ac Reipublicæ, ex tuo, meoque, voto plurimum profis! Jam vale, *πολυφίλτατε* MARCI, domumque reverens, FABRICIUM meum, fidelem DEI servum, verbis *meis*, salute plurima imperti! E Museo pridie Cal. April.

Tui studiofissimus

PRAESES.

ED-Bez. 2002

01 A 6729

Retra

Mi. 46

t. ~~27~~ 26
Q. D. B. V.
MEDITATIO THEOLOGICA
DE

RELIQVIIS
IMAGINIS
DIVINAE

QVAM
PRAESIDE

DN. GOTTL. WERNSDORFIO,

S.S. THEOL. D. ET PROF. P. TEMPLI OO. SS. PRAE-
POSITO, ALVMNORVM SAXO-ELECTORAL. EPHORO
AC COLLEGII SVI h. t. DECANO

PATRONO AC PRAECEPTORE SUO
OMNI OBSERVANTIA AETATEM PROSEQVENDO

AD D. MENS. APRIL. A. R. S. cl^ol^occx.

IN ACROATERIO MAJORI

PVBLICE DEFENDET

CHRISTIANVS NICOLAVS MARCI
SVNDENSIS.

VITTEMBERGAE

RECUSA TYPIS GODOFREDI GAEBERDTL. 1728